

KOMPARACIJA ŠERIJATSKOG ZAKONA I POZITIVNOG PRAVNOG SISTEMA SRBIJE

Almir PRAMENKOVIĆ
Fakultet za islamske studije Novi Pazar
almirpramenkovic@gmail.com

SAŽETAK: Cilj ovog rada je komparacija određenih segmenata šerijatskog zakona i pozitivnog pravnog sistema Srbije, iznoseći njihove sličnosti i razlike. Komparacija iznijeta u radu se temelji na općim karakteristikama dvaju zakonodavstava bez ulaženja u analizu finansijskih sistema ova dva pravna okvira i barijera institucionalizacije islamskog bankarstva u Srbiji. Drugim riječima, ovaj rad predstavlja početnu platformu u procesu sagledavanja zajedničkih principa i dodirnih tačaka šerijatskog i pozitivnog pravnog sistema Srbije. Sličnosti između ova dva pravna sistema predstavljaju doprinos daljem istraživanju karakteristika finansijskog sistema šerijatskog i pozitivnog zakonodavstva Srbije i potencijalnoj mogućnosti implementacije islamskog bankarstva u Srbiji.

Ključne riječi: šerijat, zakonodavstvo Srbije, sličnosti, razlike, finansijski sistem

Uvod

Posljednjih godina brojni autori bavili su se pitanjem poslovanja islamskih banaka u okviru konvencionalnog finansijskog sistema. Neki od ovih autora su svoje studije bazirali na istraživanju mogućnosti implementacije islamskog bankarstva u pojedinim zemljama, dok su neki ovu temu tretirali na općem nivou. U svojim studijama autori su ukazivali na elemente koji mogu biti prepreka uspješnom poslovanju islamskih banaka u konvencionalnom bankarskom sistemu. Budući da islamsko bankarstvo nije prisutno u Srbiji, interesantno je istražiti u kojoj mjeri je koegzistencija šerijatskog zakona i pozitivnog pravnog sistema u Srbiji izvodljiva. Naime, islamsko

bankarstvo je zasnovano na šerijatskim principima i ukoliko određene dimenzije šerijatskih principa nisu priznate u srbijanskom pravosudnom sistemu, kako bi onda islamsko bankarstvo moglo biti uvedeno u Srbiji? Stoga, potrebno je istražiti sličnosti i razlike koje postoje između ova dva pravna sistema; u kojoj su mjeri šerijatski i srbijanski pravni sistemi slični i koliko se razlikuju. Ukoliko su oba pravna sistema slična u većini srodnih pitanja, onda bi primjena šerijatskog prava u radu islamskog bankarstva u Srbiji bila moguća. Međutim, ukoliko su oba pravna sistema nekompatibilna i ne postoje sličnosti među njima, pri čemu srbijanski pravi sistem ne priznaje legitimitet islamskog prava, postavlja se pitanje kako će islamsko

bankarstvo biti realizovano u Srbiji, i kako fuzija dva pravna sistema može biti ostvarena zahvaljujući solidarnosti i integraciji heterogene zajednice bez osporavanja dominacije srbijanskog pravnog sistema. Naravno, naša je tvrdnja da bi islamsko bankarstvo obogatilo postojeći konvencionalni bankarski sistem i time doprinijelo boljoj finansijskoj inkluziji muslimanskog stanovništva.

Uprkos gore navedenoj trenutnoj situaciji, postoji veliko interesovanje za islamsko bankarstvo, jer je većina muslimana generalno spremna da saraduje s bankom koja posluje prema islamskim principima. Ovaj veliki tržišni potencijal nastaje zbog činjenice da većina pojedinaca izbjegava korištenje klasične štednje

s ciljem izbjegavanja kamate. (Bećirović, 2013) Islamsko bankarstvo je postalo globalni fenomen od svojih prvih koraka 1960. godine, ali postoje samo dvije islamske banke u bivšim jugoslavenskim republikama – Bosna Bank International (BBI), koja je osnovana 19. oktobra 2000. i posluje u Bosni i Hercegovini i Ujedinjena Banka Albanije, ranije poznata kao Arapsko-albanska islamska banka, registrovana u Tirani, dok u Srbiji ne postoji islamska banka, niti se trenutno planira osnivanje takvih banaka. Međutim, s obzirom na to da se u Srbiji sve više govori o investicijama iz Ujedinjenih Arapskih Emirata, postoji mogućnost da se ovaj trend promijeni u Srbiji. (Sovilj, 2019) Islamske banke, posebno kroz perspektivu skorašnjeg ekonomskog i političkog napretka u Srbiji (Etihadova akvizicija JAT-a, projekt Belgrade Waterfront, itd.), nisu toliko daleke od bankarskog okvira Srbije. (Milenković, Vunjak, Živkov, 2015)

Ulazak islamskih banaka na domaće bankarsko tržište Srbije obezbijedio bi povećan priliv finansija u srbijanski bankarski sektor iz više izvora. Prvo, islamske banke bi donijele značajna sredstva koja su im potrebna za pokretanje biznisa. S obzirom na to da su najveće islamske banke uglavnom u vlasništvu naftnih bogataša i ljudi koji upravljaju izuzetno moćnim državama, finansijska sredstva ne bi bila problem da Srbija stvori uslove za normalno funkcionisanje islamskih banaka. (Lekpek, 2016) Drugo, udio muslimanske populacije, za koju se pretpostavlja da je zainteresovana za razvoj islamskog bankarstva na nacionalnom ekonomskom tržištu, koji u ukupnom stanovništvu Republike Srbije iznosi 3,1% prema popisu iz 2022. godine¹, može biti značajna početna faza klijenata za islamsku banku. Nedovoljno povjerenje u domaće banke i averzija prema kamatnom poslovanju doveli su do situacije u kojoj muslimansko stanovništvo s viškom sredstava izbjegava štednju u bankama. Najznačajniji deponenti islamskih banaka mogu biti muslimani koji žive i rade u inostranstvu,

kao i njihova rodbina u Srbiji koje finansijski pomažu. Većina tog novca je nedostupna domaćim bankama. Nadalje, kako politika islamskih banaka nije zasnovana na segregaciji stanovništva po vjerskoj ili rasnoj osnovi, islamske banke mogu biti dostupne i nemuslimanima, iako je realno očekivati da će najveći klijenti biti muslimani.

Komparacija šerijatskog zakona i pozitivnog pravnog sistema u Srbiji

Komparacija pozitivnog prava Srbije sa šerijatskim pravom centralni je dio ovog teksta. Pogodno je istražiti koliko su ova dva zakona slična ili različita, u smislu njihovih osobina. Obrazloženje za analizu ovog upita proizilazi iz potrebe da se ispita koji su nivoi koegzistencije između ova dva zakona mogući kada se govori o islamskom bankarstvu i praksi finansija u Srbiji. Ipak, islamsko bankarstvo je utemeljeno na šerijatskom pravu i postavlja se pitanje kako bi islamsko bankarstvo u Srbiji funkcionisalo ukoliko se neki segmenti ovog zakona ne afirmišu. Stoga, sličnosti i dispariteti između ova dva pravna sistema zahtijevaju istraživanje: u kojoj mjeri se oni dopunjuju i razlikuju. Ukoliko su oba pravna sistema slična u većini aspekata, onda bi primjena islamskog bankarstva u Srbiji bila jednostavnija. Međutim, ukoliko postoji antilogija i nesklad između ova dva zakonodavstva, proizilazi da islamsko bankarstvo možda nije izvodljivo u zapadnim društvima uopće, a posebno u Srbiji. To dovodi do pitanja kako se može ostvariti suživot u cilju kohezije i bolje finansijske integracije multi-etničke populacije, a da se ne ugrozi prevlast srbijanskog pravnog sistema i da se spriječi “sukob civilizacija” na koji ukazuju neki ekstremni politički subjekti. (Edge, 2008; Huntington, 1993) Temeljno istraživanje ovog pitanja zahtijeva istraživanje porijekla, osnova, aspekata razlika, društvenih vrijednosti i aksioma, zajedno s vjerskim i pravnim dimenzijama ova dva pravna sistema.

Primjetno je da su oba pravna sistema na snazi u različitim dijelovima svijeta uz popriličnu razliku koja se ogleda u tome da srbijanski pravni sistem postoji samo u Srbiji, dok je šerijatski zakon u potpunosti na snazi u čitavom islamskom suverenitetu u posljednjih četrnaest vijekova, u različitim epohama Emevijskog, Abasijskog ili Osmanskog Carstva. Međutim, nakon raspada Osmanske države početkom 20. stoljeća, ono je prestalo da se u potpunosti primjenjuje kao pravni sistem u većini muslimanskih zemalja. Interesantno je da su i kolonijalne sile, tokom svoje vladavine, dale muslimanskom društvu pravo na organiziranje svog života u skladu sa svojom religijom u obliku muslimanskog ličnog zakona. To pravo je obuhvatalo nadležnost nad bračnim pitanjima, raspodjelom nasljedstva i drugim srodnim pitanjima. S druge strane, otkako su se ove zemlje oslobodile zapadnog imperijalizma, s pokretima islamskog reformizma koje su dobile zamah u muslimanskim zemljama, veliki broj zemalja je započeo uspostavljanje određenih dijelova islamskog prava kao odgovor na poziv za primjenom šerijatskog zakona. Muslimanski svijet je imao šerijatski zakon na snazi u različitoj mjeri, u zemljama poput Saudijske Arabije, Irana i Sudana. Na drugim mjestima, šerijatsko pravo je uspjelo zadobiti poziciju pored sekularnog prava u pravnoj strukturi s integrisanim pravosuđem i odobrenim šerijatskim sudovima. (Vogel & Hayes, 1998)

Nesumnjivo, postoje određena pitanja u kojima su šerijat i pravni sistem Srbije veoma slični, pa čak i identični u određenim slučajevima, bez obzira na aspekte u kojima postoji ogromna razlika među njima. Naprimjer, šerijat proizilazi iz Objave, takva karakteristika je posebna odlika islamskog prava. (Coulson, 1964) Naravno, nemoguće je poreći angažman i doprinos muslimanskog društva u formiranju šerijatskog prava.

¹ Popis stanovništva, domaćinstva i stanova u Republici Srbiji 2022, Republički zavod za statistiku.

S druge strane, srbijansko pravo je pozitivno pravo. Ustav je najviši pravni akt koji donosi Skupština ili Narodna skupština. Narodna skupština je najviši predstavnički organ i nosilac ustavne i zakonodavne vlasti u Srbiji koji donosi zakone i druge propise.² Što se tiče šerijatskog prava, učešće zajednice u formiranju zakona je evidentno s tom razlikom što u okviru šerijatskog prava bilo kakav konsenzus zajednice ne bi mogao biti u suprotnosti s Kur'anom. Srbijanski zakon je, međutim, pisani zakon. Islamsko pravo se, u isto vrijeme, može smatrati pravom pravnik i učenjaka jer je ukorijenjeno u tumačenjima učenjaka poznatih kao *ulema*, ali jasno s Kur'anom i sunnetom kao primarnim izvorima. (Badr, 1978)

Srbijansko pravo je poznato kao sekularno pravo i ne sadrži nikakve vjerske elemente, dok je islamsko pravo označeno kao vjersko pravo potpuno utemeljeno na božanskim instrukcijama. Srbija je po Ustavu sekularna država, vjerska pitanja su odvojena od države i nijedna vjera se ne može smatrati državnom ili postati obavezna.³

Osim toga, islamsko pravo sadrži elemente sekularizma. Makdisi (1999), poznati savremeni zapadni pravnik, definisao je islamsko pravo kao sekularno na način da daje pravdu svakom ljudskom biću, bez obzira na religijsku pripadnost ili rod. (Makdisi, 1999)

Odvojenost između crkve i države najvažnije je pitanje u kojem se oba

zakona uveliko razlikuju. Šerijatski zakon ne pravi razliku između institucija, između bogomolja i države, tako da ne postoji nikakva razlika između te dvije institucije, dok srbijansko pravo ne podržava nijednu konkretnu religiju i odvojeno tretira obje institucije. Zakonske ovlasti u ovim zemljama su suprotne svakoj ideji povezivanja zakona s religijom u određenom okruženju društvenog i političkog života.

Islamski zakon ne nudi samo moralne principe kroz zakone i etička uputstva kojima štiti pet osnovnih vrijednosti, općenito poznatih kao *intencije šerijatskog zakona*: život, vjera, integritet, potomstvo i imovina, već također uvodi krivični zakon kako bi se očuvale ove nužne vrijednosti. (Thomson, 2005) Ljudima na Zapadu koji nisu dobro upućeni u šerijatski zakon je veliki izazov shvatiti vjerski karakter islama. Značajna zapadnjačka zabluda o šerijatskom pravu u velikoj mjeri proizlazi iz netačnog tumačenja od strane medija i nepoznavanja aspekata koji se odnose na šerijat. (Thomson, 2005)

Štaviše, srbijansko i šerijatsko pravo sadrže određene sličnosti u pojedinim pitanjima građanskog prava i krivičnog prava. Naprimjer, prema srbijanskom zakonu, štetu žrtvi mora nadoknaditi počinitelj. U skladu sa šerijatskim pravom, ideja *dije*, koja se s pravom naziva *kompensacija*, slična je plaćanju štete i/ili gubitka žrtvi. (El-Esbehani, 2003) Islamsko pravo je

spojilo krivično pravo s građanskim pravom što ukazuje na pojam *kisasa* ili ono što je poznato kao *zakon odmazde* u islamskoj pravnoj strukturi.⁴

Što se tiče pitanja vezanih za porodično pravo, pravo nasljeđivanja i pravo svjedoka, postoje određene suštinske razlike između šerijatskog i srbijanskog prava. Naprimjer, islamski zakon dozvoljava muslimanu da ima četiri žene ukoliko su ispunjeni preduslovi jednakosti u materijalnom smislu. (Kur'an, En-Nisa: 3) Prema srbijanskom zakonu, poligamija se ne sankcioniše.⁵

Prema šerijatu, razvedenoj ženi je dozvoljeno da se uda nakon tri mjeseca od isteka razvoda pod uvjetom da nije trudna, u kom slučaju bi morala čekati dok se ne porodi da bi stekla zakonsko pravo za brak. (Topoljak, 2015) Prema srbijanskom zakonu, oba partnera mogu slobodno sklopiti novi bračni ugovor nakon razvoda kad god žele, jer nema ograničenja.⁶

Kada je u pitanju nasljedno pravo, šerijat je dodijelio pravične dijelove u kojima supružnici, djeca, braća i sestre i roditelji dobijaju udio u nasljedstvu nakon što se dugovi otplate. Činjenice o ovim udjelima posebno su istaknute u Kur'anu. (Kur'an, En-Nisa:11-12; En-Nisa:176)⁷ S druge strane, srbijanski zakon ističe da su nasljednici podijeljeni u četiri reda od kojih svi dobijaju svoje dijelove.⁸

Prema šerijatskom zakonu, neko može ostaviti u amanet najviše jednu trećinu bogatstva, ali ostatak se

² "Ustav Republike Srbije", *Službeni glasnik RS*, br. 98/2006, član 98-99.

³ "Ustav Republike Srbije", *Službeni glasnik RS*, br. 98/2006, član 11.

⁴ *Odmazda i kompenzacija* moraju se provoditi pod administrativnim i sudskim nadzorom, zabranjujući bilo kakve samostalne radnje.

⁵ "Porodični zakon", *Službeni glasnik RS*, br. 18/2005, član. 17.

⁶ "Porodični zakon", *Službeni glasnik RS*, br. 18/2005, član. 33.

⁷ "Allah vam naređuje da od djece vaše – muškom pripadne toliko koliko dvjema ženskima. A ako bude više od dvije ženskih, njima – dvije trećine onoga što je ostavio, a ako je samo jedna njoj – polovina. A roditeljima, svakome posebno

– šestina od onoga što je ostavio, ako bude imao dijete; a ako ne bude imao djeteta, a nasljeđuju ga samo roditelji, onda njegovoj materi – trećina. A ako bude imao braće, onda njegovoj materi – šestina, pošto se izvrši oporuka koju je ostavio, ili podmiri dug. Vi ne znate ko vam je bliži, roditelji vaši ili sinovi vaši. To je Allahova zapovijed! – Allah, zaista, sva zna i mudar je. A vama pripada – polovina onoga što ostave žene vaše, ako ne budu imale djeteta, a ako budu imale dijete, onda – četvrtina onoga što su ostavile, pošto se izvrši oporuka koju su ostavile, ili podmiri dug. A njima – četvrtina onoga što vi ostavite, ako ne budete imali djeteta; a ako budete imali dijete, njima – osmina onoga

što ste ostavili, pošto se izvrši oporuka koju ste ostavili, ili podmiri dug. A ako muškarac ili žena ne budu imali ni roditelja ni djeteta, a budu imali brata ili sestru, onda će svako od njih dvoje dobiti – šestinu; a ako ih bude više, onda zajednički učestvuju u trećini, pošto se izvrši, ne oštećujući nikoga, oporuka koja je ostavljena ili podmiri dug; to je Allahova zapovijed! – A Allah sva zna i blag je." (En-Nisa, 11-12)

⁸ "Prvi nasljedni red čine očevi potomci i njegova supruga. Njegova djeca i bračni drug nasljeđuju jednake dijelove. Kada ostavilac nema potomstvo, supružnik ne nasljeđuje u prvom nasljednom redu. Drugi nasljedni red čine supružnik ostavioca i njegovi roditelji i njihovo

mora podijeliti u skladu s tim kako je objašnjeno u Kur'anu. (Zekij-juddin, Š., Ahmed, El-Guzur, 1984) Međutim, prema srbijanskom zakonu, testament se može napisati bez ikakvih ograničenja.⁹

Diskusija o zakonitosti šerijatskog prava nedavno je pokrenuta u krugovima političkih i pravnih stručnjaka u Srbiji. Debata je počela kada je narodni zastupnik akademik Muamer Zukorlić održao govor u Narodnoj skupštini o šerijatu i njegovoj ulozi u osnivanju islamske banke u Srbiji. (Zukorlić, 2020:261) Prema njegovim riječima, za uspostavljanje liberalnog i mirnog društva neophodna je socijalna kohezija i integracija, a u konačnici je i priznavanje islamskog prava u određenoj mjeri neizbježno da bi se ovi ciljevi ostvarili.

Najvažniji karakter islamskog i srbijanskog prava i glavna sličnost između ova dva sistema je u tome što

su oba zasnovana na društvenoj odgovornosti i ugovornoj svetosti trgovine i novčanih transakcija. Isti je slučaj i s ugovornim pravom u srbijanskom pravu u kome su komponente ponude i prihvatanja suštinski dio.¹⁰ Isto tako, šerijat je zasnovan na ugovorima. (Šebir, Mohamed Usman, 2001) Dakle, ako ugovor ne sadrži zabranjene elemente, onda bi ga mogao uskladiti i izvršiti bilo koji pravni sistem.

U osnovi, šerijatski zakon u Srbiji značio bi priznavanje pojedinih njegovih segmenata vezanih za finansijska pitanja i njihovu primjenu od pravnih institucija i pravnog sistema Srbije.

Zaključak

Diskusija o islamskom bankarstvu, šerijatu i mogućoj implementaciji islamskog bankarstva u Srbiji posljednjih godina dobiva sve više

akadenskog interesovanja. U tom kontekstu, ovaj tekst je komparirao određene karakteristike šerijatskog i srbijanskog zakonodavstva kao osnovu i doprinos daljim istraživanjima u pogledu mogućnosti primjene islamskog bankarstva u Srbiji. Nesumnjivo je da šerijatsko pravo i zakonodavni okvir Srbije imaju brojne sličnosti navedene u radu i da su oba zasnovana na posebnim univerzalnim konceptima istine, pravičnosti, slobode, proporcionalnosti, jednakosti, društvene odgovornosti, odgovornosti i prava kao i pravde za sve bez ikakvog oblika rasne, rodne ili vjerske diskriminacije.

Nedostatak adekvatnog zakonskog okvira je osnovni razlog zašto je rast islamskih banaka ili čak ulazak na određena tržišta ograničen. Stoga je neophodno da buduća istraživanja istraže mogućnost implementacije islamskog bankarstva u Srbiji.

potomstvo. Supružnik ostavioca nasljeđuje polovinu zaostavštine, a drugu polovinu na jednake dijelove nasljeđuju roditelji ostavioca. Ako roditelji ostavioca nemaju potomke i ne mogu ili neće da naslede, bračni drug nasljeđuje cjelokupno nasljedstvo. Treći nasljedni red čine ostaviočevi nena i djed i njihovi potomci. Nana i djed ostavioca nasljeđuju polovinu zaostavštine sa očeve strane, a drugu polovinu nasljeđuju nena i djed po majci (materinska linija). Četvrti nasljedni red čine ostaviočevi paranana i pradjed. Polovinu zaostavštine po očevoj strani nasljeđuju ostaviočevi pradjed i pranena,

a drugu polovinu u jednakim dijelovima nasljeđuju ostaviočevi pradjed i pranena sa majčine strane. Republika Srbija nasljeđuje ostaviočevu imovinu ako nema drugih zakonskih nasljednika." "Zakon o nasljeđivanju", *Službeni glasnik RS*, br. 46 od 4. novembra 1995, 101 do 17. oktobra 2001 – USRS, 6 od 22. januara 2015, članovi 9-21.

⁹ "Testamentom se može odrediti jedan ili više nasljednika. Nasljednik na osnovu testamenta je onaj kome je ostavilac ostavio cijelu ili dio te imovine." "Zakon o nasljeđivanju", *Službeni glasnik RS*, br. 46 od 4. novembra 1995, 101

do 17. oktobra 2001 – USRS, 6 od 22. januara 2015, član. 114.

¹⁰ "Ugovor je zaključen u trenutku kada ponuđač dobije izjavu o tome šta mu je ponudeno da bi prihvatio ponudu. Ponuda u kojoj je određen rok za njeno prihvatanje obavezuje ponuđača do isteka tog roka. Ponuda je prihvaćena kada ponuđač dobije izjavu o tome šta je ponudeno da prihvati ponudu." "Zakon o obligacionim odnosima", *Službeni list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, *Službeni list SCG* br. 1/2003 – *Ustavna povelja i Službeni glasnik RS*, br. 18/2020., član. 31/1, 37/1, 39/1

Literatura

- Asutay, M. (2007). "A Political Economy Approach to Islamic Economics: Systemic Understanding for an Alternative Economic System", *Kyoto Journal of Islamic Area Studies*, 1(2).
- Asutay, M. (2013). *Islamic Moral Economy as the Foundation of Islamic Finance*, In V. Cattelan (ed.), *Islamic Finance in Europe: Towards a Plural Financial System*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Aziz, M.N. and Mohamad, O.B. (2016), *Islamic social business to alleviate poverty and social inequality*, *International Journal of Social Economics*, 43(6).
- Badr, GamalMoursi (1978). "Islamic Law: Its Relation to Other Legal Systems", *American Journal of Comparative Law*, Vol. 26, No. 2 (Spring, 1978)
- Coulson, N.J. (1964). *'A History of Islamic Law'*, University Press, Edinburgh.
- Davis, D. (2000). *Religious Liberty in Northern Europe in the Twenty-first Century*, Waco; Baylor University.
- Edge, I. (2008). *'Does Islam fit with our law?'* *The Sunday Times*, February 5, 2008, London.
- El-Esbehani, Ahmed bin Amr (2003). *Kitabu-d-Dijat*, Daru-Semii', Rijad.
- Haji Mohammad, M.T.S. (2015). *Theoretical and trustees' perspectives on the establishment of an Islamic social (Waqf) bank*, *Humanomics*, 31(1).
- Hassan Farooqi, A. (2016). *Islamic social capital and networking*, *Humanomics*, 22(2).
- Huntington, S. P. (1993). *The Clash of Civilizations*' in *'Foreign Affairs'* 72:3.

- Iqbal, M. and Llewellyn, D.T. (Eds.) (2002). *Islamic banking and finance: new perspectives on profit-sharing and risk*, Cheltenham: Edward Elgar.
- Khairi, M.S. and Baridwan, Z. (2015). *An empirical study on organizational acceptance accounting information systems in Sharia banking*, The International Journal of Accounting and Business Society.
- Makdisi, J. (1999). *The Islamic Origins of the Common Law*, North Carolina Law Review, 77(5).
- Meutia, I. i Febrianti, D. (2017). *Islamic Social Reporting in Islamic Banking: Stakeholders Theory Perspective*, U SHS Web of Conferences (Vol. 34). EDP Sciences.
- Nawaz, T. and Haniffa, R. (2017). *Determinants of financial performance of Islamic banks: An intellectual capital perspective*, Journal of Islamic Accounting and Business Research, 8(2).
- Samra, E. (2016). Corporate governance in Islamic financial institutions.
- Saeed, S. and Shah, F.M. (2016). *Impact of performance appraisal on employees motivation in Islamic banking*, Arabian Journal of Business and Management Review (Oman Chapter), 5(7).
- Shaban, M., Duygun, M. and Fry, J. (2016). *SME's lending and Islamic finance. Is it a "win-win" situation?*, Economic Modelling, 55.
- Šebir, Mohamed Usman (2001). *El-Medhaluilafiqhi-l-mu'amelati-l-malijje: el-mal, el-milkije, el-aqd*, Daru Nefais, Qatar.
- Thomson, A. (2005). 'Applying Islamic Fiqh in UK: Arbitration Law', Lecture delivered on Sunday 11th Sep 2005, Islamic Cultural Centre London printed in Arbitration First, by Islamic Shari'ah Council London.
- Topoljak, Sulejman (2015). *Islamsko bracno pravo*, El-Kelimeh, Novi Pazar.
- Ustav Republike Srbije, "Sl. glasnik RS" br. 98/2006., član. 98-99.
- Vogel and Hayes (1998). 'Islamic Law and Finance; Religion, Risk and Return', Kluwer Law International, The Hague, London, Boston.
- Zekijjuddin, Ša'ban, El-Guzur, Ahmed, (1984). *Abkamul-vesijjeti vel-mirasi vel-vakfi*, Mektebetu Felah, Kuwait.
- "Porodični zakon", *Službeni glasnik RS*, br. 18/2005, čl. 17.
- Službeni list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89, odluka USJ i 57/89.
- Službeni list SCG*, br. 1/2003.
- "Zakon o nasljeđivanju", *Službeni glasnik RS*, br. 46 od 4. novembra 1995, 101 do 17. oktobra 2001 – USRS, 6 od 22. januara 2015, članovi 9-21.
- Zukorlić, Muamer (2020). *Skupštinski govori 2016–2020*. Novi Pazar: SPP.

الموجز

مقارنة بين الشريعة والنظام القانوني الوضعي في صربيا

المير برامينكوفيتش

الهدف من هذا المقال هو مقارنة بعض جوانب قانون الشريعة مع نظيرتها في النظام القانوني الوضعي في صربيا، مع إظهار أوجه التشابه والاختلاف بينهما. وتعتمد المقارنة الواردة في المقال على الخصائص العامة للتشريعيين دون الدخول في تحليل الأنظمة المالية لهذين الإطارين القانونيين ومعوقات مؤسسة العمل المصرفي الإسلامي في صربيا. بعبارة أخرى، يمثل هذا المقال منصة انطلاق في عملية النظر في المبادئ المشتركة ونقاط التماس بين الشريعة والنظام القانوني الوضعي في صربيا. وتمثل أوجه التشابه بين هذين النظامين القانونيين مساهمة في إجراء المزيد من البحث حول خصائص النظام المالي في الشريعة والتشريعات الوضعية في صربيا وإمكانية تنفيذ الخدمات المصرفية الإسلامية في صربيا.

الكلمات الرئيسية: الشريعة، التشريعات في صربيا، أوجه التشابه، الاختلافات، النظام المالي.

Summary

COMPARISON BETWEEN SHARIAH LAW AND THE POSITIVE LEGAL SYSTEM OF SERBIA

Almir PRAMENKOVIĆ

The aim of this article is to compare certain segments of the Shariah law and the positive legal system of Serbia and to present the similarities and differences thereof. The comparison presented here is based on the general characteristics of the two legislatures without a deeper analysis of the financial systems of the two legal frameworks and the barriers to the institutionalization of Islamic banking in Serbia. In other words, this article represents an initiating platform in the process of analyzing the common principles and meeting points of Sharia law and the positive legal system of Serbia. The similarities between these two legislative systems represent a contribution to further research work on characteristics of the financial systems of Sharia law and the positive law of Serbia and the potential for implementation of Islamic banking in Serbia.

Keywords: Sharia, legislation of Serbia, similarities, discrepancies, financial system